

УДК 657.421..436

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Касич Алла Олександрівна,*д.е.н, проф.**Київський національний університет технологій та дизайну**E-mail:Kasich.alla@gmail.com***Телешун Аліна Андріївна***магістрант, Кременчуцький національний університет**імені Михайла Остроградського**E-mail: asandreevna@ukr.net*

Анотація. У статті розглянуто невирішені питання, які стосуються нарахування амортизації, обліку переоцінки та новостворених основних засобів в сільському господарстві. Запропоновані рекомендації та шляхи щодо удосконалення та гармонізації системи бухгалтерського обліку в сільському господарстві.

Аннотация. В статье рассмотрены нерешенные вопросы, касающиеся начисления амортизации, учета переоценки и вновь созданных основных средств в сельском хозяйстве. Предложены рекомендации и пути по совершенствованию и гармонизации системы бухгалтерского учета в сельском хозяйстве.

Ключові слова: основні засоби, методи нарахування амортизації, переоцінка, залишкова вартість, новостворений об'єкт.

Ключевые слова: основные средства, методы начисления амортизации, переоценка, остаточная стоимость, вновь созданные объекты.

Постановка проблеми. Україна знаходиться на етапі удосконалення ринкових умов господарювання, що, в свою чергу впливає на суттєві зміни в гармонізації інтересів усіх зацікавлених сторін. На даний час проблеми обліку основних засобів України в умовах сучасної ринкової економіки набувають особливої актуальності. Найбільш гостро це питання стоїть для сільськогосподарських підприємств, матеріально-технічна база в яких виступає основним засобом праці. Адже перехід до відносин власності на землю стимулює підвищення відповідальності суб'єктів господарської діяльності за раціональність та ефективність своєї роботи, яка прямо залежить від забезпеченості підприємства основними засобами. Це пов'язано з дуже стрімким зростанням рівня техніко-технологічного оснащення, використання новітнього передового обладнання та високопродуктивних засобів виробництва, що в свою чергу потребує правильного облікового підходу.

Сукупні результати діяльності підприємства, а також введення нових підходів в керівництво підприємством в цілому та основними засобами зокрема, прямо залежить від того, наскільки функціонально та ефективно використовуються

наявні засоби праці. Адже можливе викривлення та неточність інформації щодо обліку основних засобів, що ймовірно в результаті недосконалості облікової системи, призводить лише до приблизних а більшості випадків до помилкових даних щодо стану підприємства.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. Під час аналізу останніх наукових публікацій було помічено що більшість провідних вітчизняних вчених у сфері бухгалтерського обліку акцентують свою увагу здебільшого на дослідженні вдосконалення обліку основних засобів. Особливо слід виокремити праці таких провідних економістів, як В.В. Немченко, В.Г. Швець [9], Н.М. Ткаченко [8], М.Т. Білуха, Т.А. Бутинець [2] та багато інших. Вчені вивчають різноманітні теми обліку основних засобів, які викликають ряд суперечок та розбіжностей, в тому числі податкового [5]. Це можна пояснити тим що низка питань у законодавчо-нормативних документах залишились недоопрацьованими, а саме: визначення справедливої вартості і переоцінки, організація ефективної амортизаційної політики на підприємстві, облік продажу основних засобів і потребують подальшого розгляду. Слід також наголосити на важливості досліджень безпосеред-

ньо обліку та аналізу основних засобів сільськогосподарських підприємств, на чому наголошено в роботі [4].

Мета статті є дослідження проблемних питань обліку основних засобів в сфері сільськогосподарства та надання рекомендацій щодо його удосконалення. Для досягнення зазначеної мети потрібно вирішити такі завдання:

— дослідити основні підходи в виборі методу нарахування амортизації та шляхи організації ефективної амортизаційної політики на сільськогосподарських підприємствах;

— визначити шляхи удосконалення переоцінки основних засобів;

— детально опрацювати поняття «новотворений основний засіб».

Основний матеріал і результати.

Сільське господарство та основні засоби мають дуже міцний зв'язок, адже від ефективності та репродуктивності роботи саме основних засобів і залежать виробничі можливості сільських та фермерських підприємств. Кожне господарство має десятки, сотні а то й тисячі необоротних активів, які потрібно правильно обліковувати, ремонтувати та переоцінювати. В результаті чого потрібна ефективна та раціональна облікова політика, що враховуватиме всі особливості саме сільськогосподарської діяльності. Система обліку основних засобів, яка діє на даний момент не задовольняє вимоги ринку, потребує вивчення, суттєвих змін та доопрацювання. Тільки після вирішення даних завдань можливо підвищити ефективність обліково-аналітичних функцій в управлінні виробничим потенціалом країни. Необхідною умовою виконання завдань основних

засобів є дотримання законодавчо-нормативних вимог і облікової політики підприємства, які є основою правильного ведення основних засобів. Розгляд законодавчо-нормативних актів, дослідження економічної літератури та наукових праць дало можливість визначити коло недостатньо опрацьованих теоретичних та методичних питань, які потребують обґрунтування їх економічної сутності та узгодженості вимог щодо бухгалтерського обліку основних засобів, що і є одним із проблемних питань обліку основних засобів.

Однією із важливих проблем в системі бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств, яка потребує вирішення, є удосконалення амортизаційної політики підприємства та більш раціональний підхід до вибору методу нарахування амортизації. Адже амортизація являється одним із базових елементів витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. Потрібно розуміти, що від вибору методу нарахування амортизації будуть залежати всі показники собівартості продукції, який і показує степінь ефективності діяльності підприємства.

На нашу думку, питання амортизації активів є найбільш складним та суперечливим і водночас актуальним питанням. Адже в реальному житті на сільськогосподарських підприємствах сутність амортизації не розглядається наскільки серйозно як це було б потрібно. Як показало дане дослідження у більшості малих фермерських господарств прийнято вести картки обліку основних засобів, в яких відображається амортизаційні відрахування та залишкова вартість, при цьому застосовується прямолінійний метод (приклад картки рахунку наведено в таблиці 1).

Таблиця 1

Зразок картки обліку рахунку 131

Дата	Документ	Операції	Дебет р-ку	Сума	Кредит р-ку	Сума	Поточне сальдо
		Сальдо на 01.06.2016			488788,93		
30.06.2016	Нарахування амортизації	Нарахування зносу с/г виробництво тракт.парк аморт.ОЗ	914		131	481,25	К-т 489270,18

Зрозуміло, що прямолінійний метод – це найпростіший спосіб нарахування амортизації, проте він не на всі 100 % підходить для фермерського господарства. Даний спосіб не враховує залежності суми нарахованого зносу і виробничої потужності основних засобів у різні роки експлуатації, а також моральне старіння цих активів [3]. Такий метод буде більш оптимальним для будівель, споруд, нерухомих об'єктів, але не для виробничих машин.

Також, як виявилось в результаті дослідження, деякі фермерські господарства нараховують амортизацію у вигляді відсотків в кінці кварталу для кожного об'єкта основних засобів. Дана схема схожа на систему нарахування амортизації в податковому обліку, що використовувалась в минулих роках і зовсім не задовольняє сучасні стандарти і вимоги. Така система не задовольняє жоден із методів нарахування амортизації, які представлені в П(С)БО 7 [7].

Наступна одна із основних проблем обліку активів є їх переоцінка. Адже як показує реальна ситуація то дуже мала частка підприємств у сфері сільського господарства проводить переоцінки. Така ситуація викликає подив, адже як без проведення переоцінок коли на кожному господарстві

достатньо великий обсяг матеріально-технічної бази, первісна вартість якої постійно змінюється. Але якщо дану проблему глибше дослідити із законодавчої сторони, то виникає низка невирішених проблем, що стосується переоцінки, які потребують роз'яснення.

Всім добре відомо, що підприємство/установа може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу [7 п.16]. Дане визначення не носить обов'язковий характер, а отже є добровільним і підприємство може цілком самостійно приймати рішення щодо проведення чи не проведення переоцінки.

Такий неоднозначний підхід до переоцінки не є правильним, адже потрібні певні конкретні, більш точні умови та обставини за яким переоцінка буде обов'язковим процесом для кожного підприємства.

Як рекомендація, потрібно запропонувати таблицю проведення переоцінки основних засобів в залежності від коефіцієнтів інфляції за рік (табл. 2). Адже який показник як не інфляція може точно показати картину зміни цін на товари та послуги.

Таблиця 2

Приклад проведення переоцінки основних засобів залежно від інфляції

№ п/п	Роки	Індекс інфляції року (I(a-1))	Коефіцієнт індексації (K _i)	Проведення переоцінки
1	2012	99,8	0,998	Не переоцінювати
2	2013	100,5	1,005	Переоцінювати
3	2014	124,9	1,249	Переоцінювати
4	2015	143,3	1,433	Переоцінювати

Дана таблиця носить ніяк не обов'язковий, а більш інформаційний характер для бухгалтера щодо розуміння реального стану суспільства, та показує в якому році справедлива вартість основних засобів може суттєво змінитися (на що вказує індекс інфляції).

Дуже важливим фактором який був виявлений в ході дослідження є те, що на фермерських господарствах наявні основні засоби (в робочому стані) але залишкова вартість яких дорівнює 0. Тут і виникає вищезгадана проблема щодо переоцінки, яка в даному випадку просто необхідна, адже використовувати основний засіб з нульовою залишковою вартістю не можна, його

потрібно або переоцінювати або списувати. Дана ситуація призводить до викривлення даних в фінансових звітах, інформація є не правдивою та не прозорою, а в результаті зацікавлені користувачі не мають достовірних даних про реальний фінансовий стан підприємства.

Але якщо керівництво вирішило провести переоцінку, то проводити її не може сам директор чи бригадир, а спеціально найнята особа – професійний оцінювач. Через що керівнику фермерського господарства потрібно викласти немалу суму коштів щоб провести переоцінку. Але щоб уникати таких складних ситуацій (коли залишкова вартість дорівнює нулю а основний за-

сіб в робочому стані) можливо створити комісію всередині підприємства для переоцінки, в складі якої має бути механік, або особа яка може реально оцінити скільки років може ще прослужити основний засіб. Потім місячну норму амортизації для даного об'єкта помножити на кількість років, яка буде визначена комісією, і на суму яка буде отримана дооцінити основний засіб.

Всі вище перелічені проблеми, недосконалість та неточність переоцінки і є основним фактором того, що вона проводиться дуже рідко, а в деяких господарствах взагалі не проводиться. Проведення переоцінки в сільськогосподарських підприємствах, де левову частку в діяльності займають саме основні засоби, необхідно.

Крім того, є недоцільним результати операцій переоцінки основних засобів відображати як доходи чи витрати звітного періоду, оскільки економічна сутність проведеної операції не полягає у зміні результатів господарської діяльності підприємства, а визначає реальну вартість об'єкта. Тому операції дооцінки та уцінки основних засобів варто відображати як зміни сальдо рахунків додаткового капіталу: дооцінку треба відображати як його збільшення, а уцінку – як його зменшення.

Питання щодо обліку новостворених основних засобів є дуже актуальним для фермерського господарства. Новостворений основний засіб являє собою певний об'єкт, який був виготовлений (зварено, змонтовано) на підприємстві власними силами. Здебільшого даний процес документально, а що не мало важливо документально правильно не оформлений. Деякі причепи, сіялки, будівлі які використовують в господарській діяльності ніяк не обліковуються і не стоять на балансі підприємства. Такий об'єкт треба достовірно оцінити, що робить зазвичай економіст розраховуючи всі затрати на його виготовлення (заробітна плата відповідних економістів, ма-

теріали, метал тощо). Після чого складається акт виготовлення основного засобу, і на основі якого ставиться на баланс підприємства. В ньому вказується назва підприємства, номер акта та дата його складання, завірені підписом керівника господарства. В самій формі акта вказується найменування та розташування основних засобів, дані стосовно матеріально відповідальної особи та її посади, рахунок обліку та інвентарний номер об'єкта, а також його первісна вартість і знос; перелік підготовчих та робіт по наладці (підключення чи пробний запуск).

Висновки. Поняття амортизації для сільськогосподарських підприємств є дуже важливим, адже основну частину матеріальної бази займають саме основні засоби. Амортизаційні відрахування в свою чергу досить суттєво впливають на фінансовий стан підприємств та є однією із основних елементів витрат на виробництво сільськогосподарської продукції тому виникає гостра необхідність правильно обліковувати та амортизувати основні засоби. Як показало дане дослідження на більшості господарствах використовується прямолінійний метод нарахування амортизації, а на деяких дуже близький до методу в податковому обліку з використанням відсотків для кожного об'єкта основного засобу. Використання даного методу є неправильним, підприємствам потрібно використовувати інший метод, але ніяк не методи податкового обліку. Як бачимо, не завжди документально оформлені новостворені основні засоби. В результаті дані засоби обліковуються неправильно, що, в свою чергу впливає на фінансову звітність підприємства. Щодо переоцінки, то це дуже складне питання, але його потрібно вирішити, тому що не є допустимим щоб основні засоби (робочі) обліковувались за нульовою залишковою вартістю. В даній ситуації питання переоцінки є просто необхідним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства / Бойчик І.М. // Навчальний посібник. – Київ, 2002. – С. 478
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік / Бутинець Ф.Ф. // Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів. – Житомир, 2003. – Вип. 5.– С.726
3. Воронко Р.М. Облік у зарубіжних країнах / Р.М. Воронко// Навчальний посібник. – Львів, 2009. – С.744.

4. Касич А.О. Проблеми ефективності використання основних засобів сільськогосподарських підприємств / Касич А.О., Романенко Є.В. // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – Чернівці, 2012. – Вип. II (46): – С. 109–116.
5. Касич А.О. Проблемні аспекти бухгалтерського та податкового обліку основних засобів в Україні / Касич А.О., Черевик Н.В. // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. Серія «Економічні

науки». – Кременчук: КрНУ, 2013. – Випуск 3 (80). – С.79-88.

6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО) «Основні засоби» затверджений наказом від 01.01.2012 р.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства України від 27.04.2000 р. №92.

8. Ткаченко Н.М. Проблеми Методології і передумов гармонізації системи бухгалтерського обліку в Україні / Ткаченко Н.М. // Журнал «Облік і фінанси». Серія «Економічні науки». - 2010. – Вип. 7 (25). С. 3.

9. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку / Швець В.Г. // Підручник. – Київ, 2004. – С. 447.